

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 336.71(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/161-3>**Кічурчак М. В.**

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки України,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1927-5704>

Kichurchak Marianna

Ivan Franko National University of Lviv

ЧИННИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА РИНОК БАНКІВСЬКИХ ДЕПОЗИТІВ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

У статті обґрунтовано, що структурування чинників розміщення тимчасово вільних коштів домогосподарств на регіональному ринку банківських депозитів передбачає використання такого науково-методичного підходу, як визначення залежних (обсяги банківських депозитів домогосподарств за регіонами загалом, у національній та іноземній валютах) і незалежних змінних, які характеризують головні економічні та соціальні умови діяльності домогосподарств, процентні ставки за вкладами за видами валют у розрізі регіонів; проведення факторного аналізу методом головних компонент для класифікації і ранжування факторів, які вплинули на динаміку обсягів банківських депозитів домогосподарств на регіональному рівні; специфікація багатфакторних регресивно-кореляційних залежностей для ідентифікації видів зв'язків між залежними й незалежними змінними. Визначено, що активізація залучення заощаджень домогосподарств на ринок банківських депозитів пов'язана зі стабілізацією соціально-економічних умов розвитку регіонів України, позитивними очікуваннями вкладників та формуванням виваженої політики комерційних банків за депозитами.

Ключові слова: заощадження домогосподарств, банківські депозити, процентні ставки, соціально-економічна ситуація, метод головних компонент, регресійний аналіз.

FACTORS FOR ATTRACTING HOUSEHOLD SAVINGS TO THE BANK DEPOSIT MARKET OF UKRAINE: REGIONAL DIMENSION

It is important to specify the major conditions that influence the decision of households to deposit their temporarily free funds in the banking system by regions of the country. The purpose of the article is to identify the most important factors in attracting household savings to the bank deposits market in Ukraine taking into account its regions. The following scientific methods are used in the research, such as: induction and deduction, analysis and synthesis, comparison, factor analysis by the principal components method, econometric modelling. The author has substantiated that the structuring of factors of depositing households' savings in the regional bank deposits market involves the use of such scientific and methodological approach as: determining dependent (volumes of households' bank deposits by regions in total, national and foreign currencies) and independent variables which characterize main social and economic conditions of household activity, interest rates on deposits by types of currencies by regions; conducting factor analysis by the method of principal components in order to classify and rank factors which affect the dynamics of household bank deposits at the regional level; specifying sample regression functions as to define the types of relationships between dependent and independent variables. It is identifying that the decisions of households to deposit their savings in the bank deposits regional market in Ukraine have multifactorial origin; a special place belongs to the perception of potential depositors of the current economic situation, assessment of their welfare and labour market situation, focus on interest rates on deposits offered by banking institutions and its terms. The author has found out that the activation of attracting household savings to the bank deposits market is associated with the stabilization of social and economic conditions of development for the Ukrainian regions, positive expectations of depositors and the formation of proper deposit policy of commercial banks. It is outlined that the prospects for further research are related to the evaluation of the level of concentration of the household bank deposits market by regions of Ukraine.

Keywords: household savings, bank deposits, interest rates, social and economic situation, principal components method, regression analysis.

JEL classification: C50, G21, R10

Постановка проблеми. На розвиток ринку банківських депозитів (РБД) у національній економіці діють економічні, соціальні, політичні та культурні чинники, очікування суб'єктів та їхня схильність до

заощаджень. З огляду на це важливо структурувати головні умови, які впливають на рішення домогосподарств розміщувати тимчасово вільні кошти у банківській системі країни. Особливої актуальності це

набуває через існування просторових відмінностей функціонування РБД.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфікація головних теоретико-методологічних та практичних засад функціонування РБД і особливостей просторової взаємодії його головних суб'єктів відзначається багатовекторністю. Підґрунтям цього є складна структура РБД, існування альтернативних механізмів використання тимчасово вільних коштів домогосподарств та його адаптивність до змін. Зокрема, А. Шірінян та Л. Шірінян на методологічному рівні визначили фактори конкуренції та специфікували головні тренди розвитку банківських послуг в економіці України [1, с. 33–34]. С. Реверчук, У. Владичин і Ч. Девіс сформулювали рекомендації з поліпшення прозорості функціонування банківського сектору задля активізації депозитної і кредитної діяльності в Україні [2]. У джерелі [3] ідентифіковано головні напрями й чинники розвитку РБД в Україні та здійснено порівняльний аналіз із функціонуванням такого ринку у Польщі та Білорусі. С. Лобозинською проаналізовано тенденції розвитку РБД і структуровано інституційні особливості гарантування прав індивідуальних вкладників до і під час банківської кризи [4]. Оцінено вплив посткризового регулювання в країнах ЄС на вартість та обсяги розміщення депозитів з огляду на надійність банківських інституцій [5]. Структурні особливості фінансових заощаджень польських домогосподарств та їхньої важливості для банківських депозитів ідентифіковано П. Кулакою [6, с. 314–317]. Розкрито значення депозитів для формування структури банківського капіталу А. Франкліном, Е. Карлетті і Р. Маркесом [7]. Виокремлено та специфіковано головні чинники формування банківських депозитів домогосподарствами Словаччини у 1998–2015 рр. на підставі дистрибутивно-лагового моделювання Р. Пітоняковою [8]. Хоча представлені результати наукових досліджень сприяють поступу економічної науки, залишилися невирішеними окремі частини проблеми щодо розкриття найважливіших причин, які впливають на поведінку домогосподарств на РБД на регіональному рівні в нашій країні.

Мета статті полягає в ідентифікації головних чинників залучення заощаджень домогосподарств на РБД України в розрізі її регіонів. Це передбачає розроблення науково-методичного підходу до структурування умов, які впливають на розвиток співпраці між

домогосподарствами та банківськими установами на РБД за регіонами України.

Виклад основного матеріалу. Специфікація чинників, які зумовлюють домогосподарства виходити на РБД за регіонами України, ґрунтується на такому алгоритмі: виокремлення залежних і незалежних змінних, які впливають на динаміку банківських депозитів домогосподарств (БДД) у просторовому розрізі; здійснення класифікації чинників за допомогою методології факторного аналізу методом головних компонент і проведення ранжування регіонів за детермінованими факторами; визначення особливостей впливу незалежних факторів на обсяги БДД за регіонами країни через конкретизацію параметрів побудованих багатфакторних економетричних моделей.

З огляду на це як залежні змінні будемо розглядати обсяги БДД за регіонами України загалом (Y_1 – БДД за регіонами, млн. грн.), в іноземній (Y_2 – БДД в іноземній валюті за регіонами, млн. грн.) та національній (Y_3 – БДД у національній валюті за регіонами, млн. грн.) валютах. Незалежними змінними є такі: X_1 – рівень зайнятості населення за регіонами, всього віком 15–70 років, %; X_2 – рівень безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами, всього віком 15–70 років, %; X_3 – реальний наявний дохід за регіонами, % до п. р.; X_4 – ВРП, грн./особа; X_5 – витрати населення за регіонами грн./особа; X_6 – процентні ставки (п. с.) за депозитами домогосподарств (д. д.) за регіонами, залученими депозитними корпораціями (д. к.), усього, %; X_7 – п. с. за д. д. за регіонами, залученими д. к., до 1 року, %; X_8 – п. с. за д. д. за регіонами, залученими д. к., від 1 року до 2 років, %; X_9 – п. с. за д. д. за регіонами, залученими д. к., більше 2 років, %; X_{10} – п. с. за д. д. у н. в. за регіонами, залученими д. к., на вимогу, %; X_{11} – п. с. за д. д. в іноземній валюті за регіонами, залученими д. к., усього, %.

Згідно з результатами факторного аналізу за методом головних компонент незалежні змінні було згруповано за факторами, їхня кількість мала варіативний характер за роками (табл. 1). Перша група факторів, які впливають на обсяги БДД, є найбільш численною, визначаючи як базові соціально-економічні умови розвитку регіонів України, так і головні підходи до формування процентної політики залучення депозитів до банківських установ. Друга група факторів специфікує рівень економічної активності домогосподарств за регіонами й конкретизує види процентних ставок

Таблиця 1

Розподіл змінних X_j за j -ми факторами

Рік	Якість, %	Змінні X_j , які входять до j -го фактору						
		Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф7
2009	92,9	$X_2, X_4, X_5, X_6, X_7, X_8$	X_1, X_9, X_{11}	X_{10}	X_3	ВНП*	ВНП	ВНП
2010	92,8	$X_2, X_4, X_5, X_6, X_7, X_8$	X_1, X_9, X_{11}	X_{10}	X_3	ВНП	ВНП	ВНП
2012	92,4	$X_1, X_2, X_4, X_5, X_6, X_9, X_{11}$	X_7, X_8	X_{10}	X_3	ВНП	ВНП	ВНП
2013	91,6	X_3, X_5, X_6, X_7, X_9	X_4, X_8, X_{11}	X_{10}	X_1	X_2	ВНП	–
2014	91,3	X_1, X_2, X_3, X_4, X_5	X_6, X_7, X_8	X_{10}, X_{11}	X_9	ВНП	ВНП	–
2015	94,0	$X_1, X_2, X_4, X_5, X_8, X_{10}$	X_6, X_7	X_3, X_{11}	X_9	ВНП	ВНП	–
2016	90,9	$X_2, X_3, X_5, X_8, X_9, X_{10}$	X_4, X_6, X_7	X_1	X_{11}	ВНП	–	–
2017	92,1	$X_2, X_4, X_5, X_8, X_9, X_{10}$	X_1, X_6, X_7	X_3, X_{11}	ВНП	ВНП	–	–
2018	91,1	$X_1, X_2, X_4, X_5, X_{10}, X_{11}$	X_6, X_7, X_8	X_9	X_3	ВНП	ВНП	–

* ВНП – випадкові та непередбачувані події

Джерело: побудовано на підставі джерел [9; 10]

за БДД, третя група перш за все пов'язана з процентною політикою комерційних банків за БДД в іноземній валюті, четверта група визначає спроможність домогосподарств здійснювати заощадження й розміщувати їх у банківській системі країни, решта груп факторів – це випадкові та непередбачувані події.

Згідно з табл. 2 визначено факторні координати для кожного регіону для років, на які припадають розгортання кризових явищ в національній економіці (2009 і 2014 рр.) та адаптація до змін (2018 р.). Значення факторних координат дає змогу визначати характер впливу кожного фактору на обсяги БДД за регіонами України: додатне значення свідчить про те, що це фактор-стимулятор; від'ємне – фактор-дестимулятор. Ті фактори, які пов'язані з випадковими та непередбачуваними подіями, мають негативний вплив на розміщення заощаджень домогосподарств у комерційних банках за регіонами України. З огляду на це важливо створювати сприятливі умови для забезпечення надійної роботи банківської системи країни, а також мінімізувати негативні наслідки проявів макроекономічної дестабілізації.

Здебільшого додатне значення факторних координат припадає на другий фактор. На нашу думку, активізація домогосподарств на РБД буде зумовлена сприятливими соціальними умовами та формуванням виваженої стратегії комерційних банків за про-

центними ставками за депозитами. Решта свідчить про варіативність факторів, які впливають на рішення домогосподарств розвивати довгострокові відносини у сфері залучення їхніх тимчасово вільних коштів до банківської системи України на регіональному рівні.

Ранжування регіонів України за детермінованими факторами виявило, що на залучення заощаджень домогосподарств на РБД впливали як чинники, які визначали поточну соціально-економічну ситуацію, так і особливі чинники, які стосувалися оцінки потенційних вкладників перспектив подальшої співпраці стосовно розміщення вкладів у національній та іноземній валютах (табл. 3). Також результати ранжування вказують на те, що рішення домогосподарств на РБД є інерційними, оскільки фактори, які ідентифікують непередбачувані та неочікувані події, посідали нижні місця рейтингу в роки загострення кризових явищ в економіці України.

З цієї позиції це свідчить про існування довіри з боку домогосподарств до банківської системи в розрізі регіонів країни. Водночас на обсяги БДД впливали чинники, які специфікують особливості соціально-економічного розвитку регіонів України та просторових стратегій взаємодії домогосподарств із банківськими установами. На регіональному рівні для активізації залучення заощаджень домогосподарств на РБД важливо брати до уваги рівень їхньої ділової

Таблиця 2

Факторні координати, визначені на підставі кореляції

Назва регіону	2009 р.							2014 р.						2018 р.					
	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф7	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6
АР Крим та м. Севастополь	2,61	0,28	0,86	0,22	-0,04	1,28	-1,49	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Вінницька область	0,00	-0,74	-1,24	-1,51	0,10	0,37	-0,69	-1,66	-3,94	1,86	1,10	0,08	-0,32	-0,93	-1,21	-1,80	-2,47	-0,20	0,95
Волинська область	-1,02	0,79	-0,86	-0,46	1,04	0,60	-0,59	-0,29	0,59	-0,98	-1,45	-0,24	0,03	2,20	1,22	-1,15	0,02	-1,21	0,66
Дніпропетровська область	0,50	3,11	-0,12	0,14	-0,58	0,11	-0,24	3,33	0,11	-0,42	-0,53	0,54	0,18	-1,54	-2,12	-0,67	2,11	-0,17	-0,07
Донецька область	0,53	0,01	-0,85	0,23	-1,11	-0,44	0,30	-1,23	2,31	0,88	0,42	0,27	-0,49	3,21	-1,48	-0,71	-0,53	-1,54	-0,79
Житомирська область	-2,11	0,55	-0,38	1,31	-0,42	0,23	-0,45	-1,65	-1,92	-0,43	-0,05	0,57	-0,71	0,61	-0,24	0,64	0,83	0,30	-0,34
Закарпатська область	-0,22	-0,06	1,41	-0,53	0,63	1,92	0,72	-0,25	1,14	-0,79	0,91	0,69	0,48	1,57	1,91	0,82	-0,45	-0,01	0,28
Запорізька область	1,06	0,34	2,16	1,16	0,53	-0,75	0,87	1,91	-0,15	-0,21	0,70	0,44	0,09	-0,85	-2,04	-1,39	0,62	0,54	-0,15
Івано-Франківська область	-0,62	-1,72	-0,80	-1,83	-0,40	-0,12	0,97	-1,19	-0,68	-3,46	0,64	-0,87	-0,03	1,12	1,41	0,33	0,53	-0,03	1,28
Київська область та м. Київ	5,06	3,35	-1,50	-0,36	0,53	-1,02	0,70	5,68	-1,03	0,17	-0,14	-1,21	-1,29	-6,15	-0,54	0,76	-0,67	-1,74	-0,35
Кіровоградська область	-2,21	0,56	-1,58	0,82	0,60	0,11	0,00	0,06	2,20	0,90	-1,50	0,41	-0,46	0,89	-0,58	0,15	-0,51	-0,30	-0,18
Луганська область	0,19	-0,69	-1,15	0,03	-0,63	-0,37	-0,55	-4,44	0,59	0,45	1,13	-0,44	-0,46	3,33	-2,30	0,40	0,11	0,14	-1,58
Львівська область	0,79	-1,06	1,58	-0,21	-0,36	-0,33	-0,22	0,59	1,12	-0,17	0,87	1,17	0,47	-0,62	1,39	0,27	0,93	-0,87	0,62
Миколаївська область	0,61	-0,74	-0,98	0,51	0,07	0,08	-0,96	-0,72	-1,81	-2,73	-1,26	0,31	0,17	-0,17	-1,10	-1,20	0,75	1,21	0,43
Одеська область	4,19	-3,57	-1,59	0,74	0,62	0,73	0,67	1,88	1,20	-0,79	2,12	0,54	0,92	-2,77	3,55	-0,89	0,05	-0,02	-1,18
Полтавська область	-1,37	2,28	-0,36	-0,87	0,39	-0,68	0,25	0,55	0,73	0,14	-0,24	1,75	-1,58	-0,16	-1,35	-0,70	0,74	-0,94	0,19
Рівненська область	-2,22	-1,16	-0,33	0,00	0,39	-1,35	-0,52	-0,50	-0,74	0,99	-3,29	0,35	1,32	-0,05	1,57	-0,38	-0,88	1,48	-0,90
Сумська область	-2,41	0,54	0,00	-0,15	-0,14	-0,66	0,02	-0,32	-1,06	0,81	0,49	-0,05	0,25	-0,29	-0,03	1,65	-0,76	-0,38	0,01
Тернопільська область	-1,60	-2,88	0,12	0,47	-0,04	-0,43	1,15	-1,78	1,18	-1,17	-0,72	-1,16	-0,91	1,59	2,67	-0,33	0,37	-0,94	-0,14
Харківська область	1,42	0,75	1,90	0,66	-0,80	-0,54	0,21	1,61	-1,76	0,50	0,67	-0,87	0,72	-2,82	-1,02	0,84	0,51	1,02	0,01
Херсонська область	0,21	-1,75	0,99	0,71	1,10	-0,99	-1,05	-0,14	0,48	1,40	0,28	-0,54	0,52	0,75	1,20	1,56	0,30	0,08	-0,66
Хмельницька область	-0,13	-0,05	1,22	-0,08	-1,81	0,48	-0,13	-0,28	0,63	0,61	0,37	-0,06	0,28	0,50	-1,83	1,35	-0,66	0,41	0,72
Черкаська область	-0,24	-0,30	-0,06	-0,81	-1,59	0,37	0,13	-0,74	-1,81	0,92	-0,32	0,76	0,01	0,69	-1,09	1,47	-0,13	0,44	1,00
Чернівецька область	-0,49	0,36	2,24	-1,58	1,47	0,04	-0,01	-0,46	1,18	0,07	0,08	-0,83	1,13	0,16	2,27	-0,67	0,48	1,35	0,60
Чернігівська область	-2,51	1,79	-0,67	1,39	0,45	1,34	0,93	0,06	1,42	1,45	-0,25	-1,63	-0,32	-0,26	-0,26	-0,34	-1,29	1,36	-0,41

Примітка: Ф – фактор

Джерело: побудовано на підставі джерел [9; 10]

Таблиця 3

Ранжування факторних координат у розрізі регіонів України

Назва регіону	2009 р.							2014 р.						2018 р.					
	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф7	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6
АР Крим та м. Севастополь	1	5	4	6	7	3	2	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Вінницька область	7	3	2	1	6	5	4	3	1	2	4	6	5	5	3	2	1	6	4
Волинська область	2	4	3	7	1	5	6	4	3	2	1	5	6	1	2	4	6	3	5
Дніпропетровська область	3	1	6	5	2	7	4	1	6	4	3	2	5	3	1	4	2	5	6
Донецька область	3	7	2	6	1	4	5	2	1	3	5	6	4	1	3	5	6	2	4
Житомирська область	1	3	6	2	5	7	4	2	1	5	6	4	3	3	6	2	1	5	4
Закарпатська область	6	7	2	5	4	1	3	6	1	3	2	4	5	2	1	3	4	6	5
Запорізька область	3	7	1	2	6	5	4	1	5	4	2	3	6	3	1	2	4	5	6
Івано-Франківська область	5	2	4	1	6	7	3	2	4	1	5	3	6	3	1	5	4	6	2
Київська область та м. Київ	1	2	3	7	6	4	5	1	4	5	6	3	2	1	5	3	4	2	6
Кіровоградська область	1	5	2	3	4	6	7	6	1	3	2	5	4	1	2	6	3	4	5
Луганська область	6	2	1	7	3	5	4	1	3	5	2	6	4	1	2	4	6	5	3
Львівська область	3	2	1	7	4	5	6	4	2	6	3	1	5	4	1	6	2	3	4
Миколаївська область	4	3	1	5	7	6	2	4	2	1	3	5	6	6	3	2	4	1	5
Одеська область	1	2	3	4	7	5	6	2	3	5	1	6	4	2	1	4	5	6	3
Полтавська область	2	1	6	3	5	4	7	4	3	6	5	1	2	6	1	4	3	2	5
Рівненська область	1	3	6	7	5	2	4	5	4	3	1	6	2	6	1	5	4	2	3
Сумська область	1	3	7	4	5	2	6	4	1	2	3	6	5	4	5	1	2	3	6
Тернопільська область	2	1	6	4	7	5	3	1	2	3	6	4	5	2	1	5	4	3	6
Харківська область	2	4	1	5	3	6	7	2	1	6	5	3	4	1	2	4	5	2	6
Херсонська область	7	1	4	6	2	4	3	6	4	1	5	2	3	3	2	1	5	6	4
Хмельницька область	4	7	2	6	1	3	4	4	1	2	3	6	4	5	1	2	4	6	3
Черкаська область	5	4	7	2	1	3	6	4	1	2	5	3	6	4	2	1	6	5	3
Чернівецька область	4	5	1	2	3	6	7	4	1	6	5	3	2	6	1	3	5	2	4
Чернігівська область	1	2	6	3	7	4	5	6	3	2	5	1	4	5	5	4	2	1	3

Примітка: Ф – фактор

Джерело: побудовано на підставі джерел [9; 10]

активності, схильність до заощаджень та інерційність їхньої поведінки.

Конкретизувати чинники, які впливають на обсяги БДД за регіонами, можна через специфікацію регресивно-кореляційних залежностей. На підставі методології покрокового регресивного методу ідентифіковано багатофакторні регресивно-кореляційні рівняння, за допомогою яких описано взаємозв'язки між залежними (Y_1 – Y_3) й незалежними змінними (X_i) (табл. 4). Статистичні дані для визначення параметрів багатофакторних економетричних моделей взято для 27 регіонів України за 2009–2018 рр., обсяг вибірки становить 220 одиниць. Оцінки головних параметрів цих економетричних рівнянь свідчать про існування значного зв'язку (R^2), їхню адекватність за критеріями Фішера й t -статистики, відсутність автокореляції (табл. 4).

Економічно інтерпретувати параметри регресії цих моделей можна таким чином. Зі ймовірністю 68,24% (табл. 4) зміна обсягів БДД загалом за регіонами України (Y_1 , млн. грн.) пояснюється змінами у рівні безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами (X_2); обсязі ВРП на одну особу (X_4); величині п. с. за банківськими депозитами за регіонами на строк понад 2 років (X_9); величині п. с. за такими депозитами в н. в. за регіонами на вимогу (X_{10}); величині п. с. за цими депозитами в і. в. за регіонами (усього, X_{11}). Згідно з економетричною моделлю, зростання рівня безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами на 1% у середньому приведе до зменшення обсягів БДД

на 1 405,81 млн. грн.; підвищення ВРП на 1 000 грн./особа – до підвищення обсягів банківських депозитів на 1,02 млн. грн.; зростання п. с. за банківськими депозитами за регіонами на строк понад 2 років на 1% – до скорочення їх обсягів на 1 146,77 млн. грн.; збільшення п. с. за банківськими депозитами в н. в. на вимогу на 1% – до зростання їх обсягів на 1 384,96 млн. грн.; збільшення п. с. за банківськими депозитами в і. в. (усього) – до зростання їх обсягів на 6 075,01 млн. грн.

Зі ймовірністю 64,85% (табл. 4) зміна обсягів БДД в і. в. за регіонами України (Y_2 , млн. грн.) пояснюється змінами у рівні безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами (X_2); обсязі ВРП на одну особу (X_4); величині п. с. за банківськими депозитами за регіонами на строк до 1 року (X_7); величині п. с. за цими депозитами в і. в. за регіонами (усього, X_{11}). Згідно з параметрами регресивно-кореляційного рівняння, зростання рівня безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами на 1% в середньому приведе до зменшення обсягів БДД на 981,79 млн. грн.; підвищення ВРП на 1 000 грн./особа – до підвищення обсягів банківських депозитів на 0,56 млн. грн.; зростання п. с. за банківськими депозитами за регіонами на строк до 1 року на 1% – до скорочення їх обсягів на 1 228,20 млн. грн.; підвищення п. с. за банківськими депозитами в і. в. (усього) – до зростання їх обсягів на 4 174,25 млн. грн.

Зі ймовірністю 71,35% (табл. 4) зміна обсягів БДД в н. в. за регіонами України (Y_3 , млн. грн.) пояснюється змінами у рівні зайнятості населення за регіонами (X_1);

Таблиця 4

Багатофакторні регресивні функції та результати регресивно-кореляційного аналізу

Види змінних	Коефіцієнти	СП*	t-статистика	Інтервал довіри, 95%		DW, 99 %
				нижня межа	верхня межа	
Y_1 -перетин	-37 283,49	10 539,689	-3,537	-57 941,280	-1 6625,600	2,152
Змінна X_2	-1 405,81	675,458	-2,081	-2 729,703	-81,908	$d_L=1,623$
Змінна X_4	1,02	0,056	18,162	0,913	1,133	$d_U=1,725$
Змінна X_9	-1 146,77	332,800	-3,446	-1 799,053	-494,477	
Змінна X_{10}	1 384,96	552,837	2,505	301,403	2 468,523	
Змінна X_{11}	6 075,01	728,094	8,344	4647,944	7 502,071	
Регресивна статистика			Дисперсійний аналіз			
R	0,8261		df	SS	MS	F
R^2	0,6824	Регресія	5	130 961 117 058,6	26 192 223 411,7	91,955
$R^2_{\text{норм}}$	0,6765	Залишок	214	60 955 113 049,9	284836976,9	
СП**		Всього	219	191 916 230 108,5		
Y_2 -перетин	-13 619,87	5 574,914	-2,443	-2 4546,703	-2 693,039	2,107
Змінна X_2	-981,79	350,186	-2,804	-1 668,159	-295,431	$d_L=1,633$
Змінна X_4	0,56	0,032	17,296	0,494	0,620	$d_U=1,715$
Змінна X_7	-1 228,20	361,383	-3,399	-1 936,514	-519,891	
Змінна X_{11}	4 174,25	518,699	8,048	3 157,600	5 190,899	
Регресивна статистика			Дисперсійний аналіз			
R	0,8053		df	SS	MS	F
R^2	0,6485	Регресія	4	36 544 712 862,6	9 136 178 215,6	99,145
$R^2_{\text{норм}}$	0,6436	Залишок	215	19 812 147 175,7	92 149 521,7	
СП**		Всього	219	56 356 860 038,3		
Y_3 -перетин	-38 662,07	13 598,859	-2,843	-65 315,838	-12 008,311	1,868
Змінна X_1	1 009,20	266,560	3,786	486,746	1 531,662	$d_L=1,592$
Змінна X_3	-205,08	72,591	-2,825	-347,358	-62,801	$d_U=1,757$
Змінна X_4	0,55	0,041	13,362	0,473	0,635	
Змінна X_5	-0,17	0,063	-2,624	-0,289	-0,042	
Змінна X_6	-1 406,01	460,860	-3,051	-2 309,299	-502,729	
Змінна X_8	-787,09	393,053	-2,002	-1 557,471	-16,703	
Змінна X_{10}	959,94	311,416	3,082	349,561	1 570,311	
Змінна X_{11}	2 732,92	543,405	5,029	1 667,850	3 797,998	
Регресивна статистика			Дисперсійний аналіз			
R	0,8447		df	SS	MS	F
R^2	0,7135	Регресія	8	29 620 621 328,8	3 702 577 666,1	65,692
$R^2_{\text{норм}}$	0,7040	Залишок	211	11 892 601 150,4	56 363 038,6	
СП**		Всього	219			

* для коефіцієнтів рівняння, СП – стандартна похибка; ** – для регресивного рівняння

Джерело: побудовано на основі джерел [9; 10]

темпах зростання реального наявного доходу населення (X_3); обсязі ВРП на одну особу (X_7); обсязі витрат населення за регіонами на одну особу (X_8); величині п. с. за банківськими депозитами за регіонами загалом (X_6); величині п. с. за банківськими депозитами за регіонами на строк від 1 до 2 років (X_9); величині п. с. за такими депозитами в н. в. за регіонами на вимогу (X_{10}); величині п. с. за цими депозитами в і. в. за регіонами (усього, X_{11}). Згідно з економетричним рівнянням, зростання рівня зайнятості населення за регіонами на 1% в середньому приведе до зростання обсягів банківських депозитів домогосподарств на 1 009,20 млн. грн.; підвищення темпів зростання реального наявного доходу населення на 1% – до скорочення обсягів банківських депозитів на 205,08 млн. грн.; підвищення ВРП на 1 000 грн./особа – до збільшення обсягів банківських депозитів на 0,55 млн. грн.; зростання величини витрат населення на 1 грн./особа – до зменшення обсягів банківських депозитів на 0,17 млн. грн.; зростання п. с.

за банківськими депозитами за регіонами усього на 1% – до скорочення їх обсягів на 1 406,01 млн. грн.; збільшення п. с. за банківськими депозитами за регіонами на строк від 1 до 2 років на 1% – до зменшення їх обсягів на 787,09 млн. грн.; збільшення п. с. за банківськими депозитами в н. в. на вимогу на 1% – до зростання їх обсягів на 959,94 млн. грн.; підвищення п. с. за банківськими депозитами в і. в. за регіонами (усього) на 1% – до збільшення їх обсягів на 2 732,92 млн. грн.

Висновки. Отже, доречно структурувати чинники залучення заощаджень домогосподарств на РБД з огляду на просторові особливості соціально-економічної ситуації та формування процентної політики банківських установ у регіональному розрізі. Для цього запропоновано використання такого науково-методичного підходу, як визначення залежних (обсяги БДД за регіонами загалом, у національній та іноземній валютах) і незалежних змінних, які характеризують головні економічні та соціальні умови діяльності домогоспо-

дарств у розрізі регіонів; проведення факторного аналізу методом головних компонент для класифікації та ранжування факторів, які вплинули на динаміку обсягів БДД на регіональному рівні; специфікація багатofакторних регресивно-кореляційних залежностей покрововим методом задля розкриття видів зв'язків між залежними й незалежними змінними. Встановлено, що на поведінку домогосподарств на регіональному РБД України впливає множина факторів, серед яких особливе місце посідають сприйняття потенційними вкладниками поточної економічної ситуації,

оцінювання їхнього рівня добробуту й стану речей на ринку праці, орієнтація на пропоновані банківськими установами процентні ставки у розрізі валюти вкладу й строку розміщення. Активізація залучення заощаджень домогосподарств на РБД пов'язана зі стабілізацією соціально-економічних умов розвитку регіонів України, позитивними очікуваннями вкладників і формуванням вираженої процентної політики комерційних банків за депозитами. Перспективи подальших досліджень передбачають оцінювання рівня концентрації РБД за регіонами України.

Список використаних джерел:

1. Шірінян А., Шірінян Л. Конкурентоспроможність ринку банківських послуг України: фактор суперництва, тенденції та результати. *Економіка України*. 2019. № 6. С. 18–38.
2. Reverchuk S., Vladychyn U., Davis Ch. Foreign Banking in Ukraine: Development Trends and Ownership Structure Regulation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2015. № 2 (2).
3. Kichurchak M. Bank deposit activity in Ukraine: directions and factors of development activation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2019. № 1 (6).
4. Lobozyńska S. Protection of the rights of individual depositors in Ukrainian banking market. *Journal of Finance and Financial Law*. 2016. № 3 (1). P. 83–96.
5. Kochaniak K. High value household deposits in the Eurozone: single post-crisis approach vs. national facts. *Bank i Kredyt*. 2016. № 47 (6). P. 529–552.
6. Kulpaka P. Struktura oszczędności finansowych gospodarstw domowych w Polsce w latach 2000–2014. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia*. 2015. № 49 (4). P. 311–318.
7. Franklin A., Carletti E., Marquez R. Deposits and bank capital structure. *Journal of Financial Economics*. 2015. № 118 (3). P. 601–619.
8. Pitoňáková R. Determinants of Household Bank Deposits: Evidence from Slovakia. *Journal of Economics, Business and Management*. 2016. № 4 (9). P. 528–533.
9. Офіційні дані Державної служби статистики України (2020). URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
10. Офіційні дані Національного банку України (2020). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

References:

1. Shirinyan, A. & Shirinyan, L. (2019). Konkurentospromozhnist rynku bankivskykh posluh Ukrainy: faktor supernytstva, tendentsii ta rezultaty [Competitiveness of Ukraine's banking services market: rivalry factor, trends and results]. *Economy of Ukraine*, no. 6, pp. 18–38 [in Ukrainian].
2. Reverchuk, S., Vladychyn, U. & Davis, Ch. (2015). Foreign Banking in Ukraine: Development Trends and Ownership Structure Regulation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*, no. 2 (2).
3. Kichurchak, M. (2019). Bank deposit activity in Ukraine: directions and factors of development activation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*, no. 1 (6).
4. Lobozyńska, S. (2016). Protection of the rights of individual depositors in Ukrainian banking market. *Journal of Finance and Financial Law*, no. 3 (1), pp. 83–96.
5. Kochaniak, K. (2016). High value household deposits in the Eurozone: single post-crisis approach vs. national facts. *Bank i Kredyt*, no. 47(6), pp. 529–552.
6. Kulpaka, P. (2015). Struktura oszczędności finansowych gospodarstw domowych w Polsce w latach 2000–2014. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia*, no. 49 (4), pp. 311–318.
7. Franklin, A., Carletti, E. & Marquez, R. (2015). Deposits and bank capital structure. *Journal of Financial Economics*, no. 118 (3), pp. 601–619.
8. Pitoňáková, R. (2016). Determinants of Household Bank Deposits: Evidence from Slovakia. *Journal of Economics, Business and Management*, no. 4 (9), pp. 528–533.
9. Official data of the State Statistics Service of Ukraine (2020). URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
10. Official data of the National Bank of Ukraine (2020). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.